

PO ZAVRNITVI EVROPSKE VOJSKE

NA PRELOMU EVROPSKE POLITIKE

„Nemški čudež“ - Vloga Velike Britanije

Sklep francoskega parlamenta, s katerim je Francija zavrgla zakon o skupni evropski vojski, je najvažnejši dogodek poveljnega časa.

Sovjetska zveza vidi v njem velik uspeh svoje zunanje politike. Saj so pri glasovanju v Parizu o usodi evropske vojske pravzaprav odločali komunistični poslanci. Če odštejemo njih 100 glasov, je bila velika večina ostalih članov zbornice — za evropsko vojsko. Ker sledijo komunisti disciplinirano navodilom kominforma, lahko rečemo, da je o obstoju evropske vojske dejansko sklepala Moskva.

Trenutna zmaga Kremlja je vsekakor prodorna, ker je prevrgla vse zunanje politične račune zapadnih držav: na skupni evropski vojski sta gradili svojo politiko Adenauerjeva Nemčija in De Gasperijska Italija, s to vojsko so trdno računali Amerikanci in Angleži in nanjo oslanjali svoje načrte za bodočnost.

Temelj, na katerem je vse to bilo zgrajeno, je sedaj porušen, važno razdobje poveljnega evropske politike je za vselej zaključeno.

CILJ SOVJETSKE ZVEZE

Politični uspeh Sovjetske zveze obstoji v tem, da je preprečila ustanovitev vojske, v katero bi bili poleg drugih narodov vključeni tudi Nemci, tako da bi se v primeru novega spopada tudi oni borili proti Sovjetom.

To ni mala stvar: ves svet pozna sposobnosti in udarno moč Nemcev. V zadnjih dveh svetovnih vojnah se je moralo domala vse človeštvo združiti, da jih je šele po velikih naporih ukrotilo in premagalo. Nič čudnega ni torej, da vidijo ravno tako Rusi kakor Angleži in Amerikanci v Nemcih zelo važno in morda odločilno silo v morebitnem oboroženem sporu med vzhodom in zapadom.

Cilj sovjetske politike je nevtralna in razorožena Nemčija. Rusi so pripravljeni pomagati Nemcem na vse mogoče načine; voljni so celo izprazniti vzhodno Nemčijo, toda pod pogojem, da se Nemci združijo v državo, ki bi bila nevtralna, kakor recimo Švedska, ter se ne bi vmešavala v spore ostalih dežel. V tem primeru bi seveda ne potrebovala prave vojske.

Nemčija — trde Rusi — bi lahko trosila vse svoje dohodke namesto za topove in letala za gospodarski in kulturni napredek ljudstva, živela v miru ter dosegla veliko blaginjo.

Misel je pravilna, saj so Nemci tako čudovito hitro prišli do blagostanja tudi zaradi tega, ker niso po vojni uporabili niti vinarja za oboroževanje.

PREMOČ RUSIJE

Ruski predlog je na vsak način zelo privlačen: nevtralni Nemci bi živeli dobro kakor Svicarji, se osvobodili tuje okupacije ter zedinili spet svojo domovino, kar je zanje trenutno najvažnejše.

Kljub temu se Zapadna Nemčija v pretežni večini nikakor ne strinja s sovjetsko zahtevo. Če je razorožitev ključ k ljudski blaginji, odgovarja Adenauer, zakaj se Sovjetska zveza sama ne razorožuje? Zakaj vzdržuje v Evropi 175 divizij in načrtno oborožuje svoje zaveznike? Skupno z njimi razpolaga danes z nič manj ko 225 divizijami. V zgodovini ni še nobena država imela tako silne vojske. V primeru mobilizacije bi število svojih divizij lahko podvojila.

Zapadne velesile so nasproti Rusiji trenutno zelo šibke: če bi iznenada izbruhnila vojna, bi Rusija preplavila vso Evropo. Njene oklopne edinice bi po mnenju strokovnjakov prišle v nekaj tednih do obal Atlantskega oceana in Sredozemlja in si podvrgele vse evropske narode.

Povrhu se je Sovjetska zveza začela v zadnjih letih oboroževati tudi na morju: danes ima že 500 podmornic in s tem največje podvodno brodogradnjo na svetu, večje kakor Velika Britanija ali Združene države.

Podmornice ne služijo trgovini, ampak potapljanju ladij. So izrazito napadalno orožje. K temu pridejo še atomske bombe, ki jih s pomočjo nemških učenjakov Rusija izdeluje v čedalje večjih množinah.

Ce bi bila Nemčija nevtralna in razorožena, bi postala Sovjetska zveza gospodarica

Evrope in bi držala njene narode v stalni politični odvisnosti.

RAČUNI BREZ KRČMARJA

Toda temu se Nemci odločno upirajo. Biti hočejo popolnoma enakopraven in svoboden narod. Svoje neodvisnosti ne marajo naslanjati samo na pogodbe in obljube, ki jih tujec lahko vsak čas prelomi, temveč v prvi vrsti na lastno silo. Zato zahtevajo svojo vojsko.

Ko so v začetku l. 1952 Francozi predlagali, naj se ustanovi skupna evropska vojska, so Nemci načrt takoj sprejeli, prepričani, da se na ta način lahko spet oborožijo.

Sedaj je po zaslugi iste Francije evropska vojska propadla. Moti se pa, kdor misli, da bo zastran tega Nemčija ostala neoborožena.

V trenutku, ko je francoski parlament zakon o evropski vojski odklonil, so Amerikanci in Angleži sklenili vrniti Nemčiji državno neodvisnost, kar pomeni, da bo Nemčija obnovila v kratkem času svojo armado. V Washingtonu so že izjavili, da leži v Ameriki pripravljenega za pol milijarde najmodernejšega orožja, da ga v ugodnem trenutku naglo izroče Nemčiji.

Sklep francoskega parlamenta ni torej preprečil nemške oborožitve, temveč jo nasprotno še pospešil.

Se manj moremo trditi, da se je Francija odtrgala od zapada ter se naslonila na Sovjetsko zvezo. Francosko ljudstvo želi ostati zvesto svojim zaveznikom in Mendès-France je izjavil, da je to temelj njegove zunanje politike.

Ce je to tako, se ljudje sprašujejo:

V čem obstoji spor med Francijo in zapadom

Ako so vsi edini v tem, da morajo zapadne države ostati združene in biti pripravljene na skupno obrambo pred komunistično nevarnostjo, zakaj so se potem spri? Zakaj je Francija odklonila skupno evropsko vojsko, ki jo je bila sama predlagala?

Zaradi tega, ker so se razmere od tedaj korenito spremenile. Ko je Francija zahtevala evropsko vojsko, je bila Nemčija razbita in premagana dežela ter se ni zdela Francozom nevarna. Medtem se je zgodil tako imenovani »nemški čudež«. Nemčija je postala v nekaj letih gospodarsko močnejša, kakor je bila — pred vojno. Začela je tekmovali na svetovnih tržiščih celo z zapadnimi velesilami. Jasno je postalo, da bo v doglednem času spet vodilna država v Evropi.

Francozi so se zbal, da se bodo v skupni evropski vojski morali dejansko podvreči

nemškemu vodstvu. Ta misel se jim je zdela poniževalna.

Edino če bi se bila evropski vojski pridružila poleg Italije tudi Velika Britanija, bi bilo mogoče držati Nemce v pravih mejah in bi se Francija lahko čutila resnično enakopravno.

Toda Angleži se nikakor niso hoteli priključiti evropski vojski. Dejali so, da jo bodo podpirali, a dalje niso hoteli iti. To je eden glavnih vzrokov, da je francoski parlament zakon o evropski vojski odklonil.

ZDRUŽENE DRŽAVE EVROPE

Zakaj je Velika Britanija hotela ostati ob strani in silila Francoze, naj naredijo, česar ona sama ni marala storiti?

Ce hočemo to razumeti, se moramo zavedati, da skupna evropska vojska pomeni ne-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Nezaslišana predrznost glasila krščanske demokracije

Glasilo Kršč. demokracije *Giornale di Trieste* je priobčilo včeraj članek proti slovenskim šolam, ki je prava kulturna sramota.

Slovenska šola, trdi list, je plod »pristranske politike« Angležev in Amerikancev.

Ce bi bila ta politika nepristranska, bi potemtakem pri nas ne smelo biti slovenskih šol.

Sedaj so seveda tu, a list se pritožuje, da na njih poučujejo »improvizirani« šolniki. Tudi na italijanskih jih ne manjka, a za svoje upravičeno vprašamo:

Kdo je tega kriv? Kdo je uničil naše šolstvo in nas oropal učiteljskega in profesorskega naraščaja? Namesto, da bi se zločina, zagrešenega nad našo kulturo, sramovali, nam sedaj očitajo, da nimamo strokovno izšolanih slovenskih učnih moči!

Pouk na slovenskih šolah, toži list, ni dovolj resen in temeljit.

Se vedno boljši kot na vaših, mu odgovarjamo. Vaše strokovne šole se niti od daleč ne morejo primerjati s slovenskimi. Tako je splošno mnenje strokovnjakov. To je delo naših »improviziranih« šolnikov.

Na slovenskih šolah uganjajo politično propagando, pravi *Giornale*.

Kje v Evropi, ga vprašamo, se mladina zastruplja s hujšim nacionalističnim sovraštvom kakor na italijanskih šolah v Trstu? Kdo je gibal učence v politične demonstracije, da so v njih izgubili svoje mlado življenje? Italijanski ali slovenski profesorji?

In vi si upate govoriti o politični propagandi na naših šolah!

TITOVSKI NACIONALIZEM

List se tudi zgraža, da slovensko časopisje poziva Slovence, naj vpišejo svoje otroke v slovenske šole. To je zanj »titovski nacionalizem«.

Kdor ni titovec, bi po tej logiki moral vpisati slovenskega otroka v laško potujočevalnico!

Sklep je za normalne ljudi nor, a ni za dnevnik Kršč. demokracije, ki priporoča slovenskim staršem italijanske šole, češ da bodo njih otroci tam prejeli »resen pouk« ter ne bodo podvrženi političnemu pritisku.

Norim nacionalistom pri *Giornalu* priporočamo, naj se brigajo za lastno šolstvo in ne za naše, ki se jih prav nič ne tiče. Kaj bi rekli, če bi mi silili italijanske otroke v slovenske šole? Rekli bi, da smo predrzneži in bi imeli prav.

Taki predrzneži so torej oni sami!

žave od Amerike do Turčije in se drže pravila, da bodo smatrale vsak napad na eno članico kot napad na vse ostale ter si nemudoma priskočile druga drugi na pomoč. V južno-vzhodni Aziji se bodo ob napadu šele posvetovali. SEATO je šibkejša tudi zavoljo tega, ker stoji večina azijskih držav ob strani, in to zaradi Indije, ki je zvezi odločno nasprotna.

SEATO ne bo zalagala članic samo z orožjem, temveč jim bo nudila tudi gospodarsko in socialno pomoč. Edino z gospodarskimi podporami utegne pritegniti k sebi še druge azijske dežele.

PREDSEDNIK TURŠKE REPUBLIKE BAYAR

se mudi še vedno na prijateljskem obisku v Jugoslaviji. V Beogradu so mu priredili izredne svečanosti in univerza ga je imenovala za častnega doktorja.

Ogledal si je razne industrijske naprave v državi in obiskal tudi velesejem v Zagrebu. Množice so ga tu tako navdušeno pozdravljale, da se ni mogel ubraniti ginjenosti.

V torek je s Titom prispel v Ljubljano, kjer so ga pozdravili z 42 topovskimi strelji. Od tu je odpotoval na Bled in se nastanil v bivšem kraljevem dvorcu. Bajar se čudi lepotam slovenske zemlje. Obiskal bo tudi postojnsko jamo.

Njegov obisk bo poglobil in učvrstil prijateljstvo med Turčijo in Jugoslavijo.

MARIJIN SPOMENIK SREDI TRSTA

Prihodnjo nedeljo bodo na trgu Garibaldi blagoslovili 8 m visok Marijin spomenik. Do sedaj so zbrali že 1.200.000 lir. Pri nabiranju sodelujejo tudi Slovenci iz Trsta in okolice, saj jih je k temu povabila škofija.

Kip bo blagoslovil kardinal Costantini, po rodu Furlan, ki je že došel iz Rima. Govoril bo tudi tržaški župan Bartoli.

Upamo, da vsaj pri tej priliki ne bo žalil našega naroda. Pričakujemo, da bodo mogli tudi slovenski verniki spregovoriti v svojem jeziku.

Zvedeli smo, da so se številne slovenske organizacije obrnile s to zahtevo na škofa Santina.

ZBOROVANJE NEMŠKIH KATOLIKOV

V mestu Fulda so katoličani Nemčije zaključili 5. septembra večdnevno zborovanje, katerega se je udeležilo 200 tisoč ljudi, med njimi tudi 30.000 iz sovjetske cone. Nanj je prišel tudi Adenauer s številnimi člani vlade.

»Združena Evropa« — je dejal minister Storch — »v kateri naj najde prostora tudi zedinjena in svobodna Nemčija, bo tem močnejša sila miru, čim jasneje bo priznavala Boga za gospodarja zgodovine«.

Zborovanju je poslal pozdravno pismo tudi Pij XII. »Krščanska načela« poudarja papež, »morajo veljati ne samo v osebnem, temveč tudi v družabnem in državnem življenju. Ona se ne spreminjajo, ampak so vedno ista. Ista za vse in povsod.«

NAPREDEK SLOVENSKEGA MESTA

Maribor ob Dravi je štel po prvi svetovni vojni 28.000 prebivalcev z nemško večino. V Jugoslaviji je narastel na približno 40.000. Danes živi v njem že 80.000 ljudi. Mesto je postalo zelo živahno in važno industrijsko središče, ki se še vedno širi.

NIKOLI NE BO POZABLJENO

Dne 6. septembra je minilo 24 let, odkar so v Bazovici padli pod fašističnimi svinčenkami Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič.

To je bil čas, ko je naš narod tonil v morju krivic in nasilja, ne da bi se zaradi tega omikani svet bogvedil kako vznemirjal.

Sele smrtni strelji v Bazovici so opozorili Evropo na sramotne razmere v tedanji Julijski krajini.

Spomin na junaško žrtev štirih slovenskih fantov bo živel večno v našem ljudstvu.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE

Il Corriere della Sera, najuglednejši italijanski dnevnik, je v soboto naznanil, da je tržaško vprašanje rešeno: zedinili so se o novi meji med obema conama, zaščitili pravice slovenske in italijanske narodne manjšine in pogajanja zaključili. Sporazum bo v teku tega tedna objavljen.

Ker je list resen, so ljudje verjeli, toda rimsko zunanje ministrstvo je nemudoma izjavilo, da je vest neresnična.

Razgovori o Trstu se torej nadaljujejo in nihče ne ve, kako potekajo.

Nekaj več bomo zvedeli najbrž 19. septembra na zborovanju na Ostrožnem, kjer bo govoril, kakor se zdi, tudi Tito. Malo verjetno je, da bi ne povedal kaj o tržaškem vprašanju, ki zanima svet in povzroča tolike skrbi našemu ljudstvu.

KOSILO DERELUHOV

V kraju Cavour pri Torinu imajo navado, da prirede vsako leto čudno gostijo. Udeležiti se je smejo le gostje, ki ne tehtajo manj kot cent. Letos je sedlo za mizo nad 70 debelinov in debelušk.

»Popapali« so poleg drugega 40 kg purana, 80 kg belušev ali špargljev in 30 kg pekatk.

Nič čudnega, da so reveži tako debeli in botre tako okrogle.

VOJNA NA DALJNEM VZHODU

Bivši gospodar nacionalistične Kitajske Čang Kaj Sek je v boju z Mao Tse Tungom izgubil vse razen velikega otoka Formoze in nekaj otočičev. Od teh leži Quemoy le nekaj kilometrov od obale Maove republike. Nasprotniki lahko drug drugega obstreljujejo s topovi.

In res so pretekli teden izbruhnile tu sovražnosti med komunisti in nacionalisti. Čang Kaj Sek je poslal v boj tudi letala, ki so se pojavila v velikem številu nad ozemljem rdeče Kitajske ter več dni zaporedoma metala bombe na mesta in vojaštvo. Mao je zbral baje 80.000 borcev za napad na Quemoy. Nastala je prava vojna.

Položaj je resen, ker se je Amerika obvezala ščititi Formozo pred komunisti. Če bo hotela braniti tudi bližnje otoke, se na Daljnem vzhodu lahko razvije vojna med Kitajsko in Združenimi državami z vsemi neznanimi in morda usodnimi posledicami za ostali svet.

RAZPUST KOMUNISTIČNE STRANKE

V nedeljo, 5. septembra, je imela protikominformistična komunistična stranka za Svobodno tržaško ozemlje zborovanje, na katerem so sklenili organizacijo razpustiti.

Izvolili so odbor, ki bo določil, kako naj se dosedanjí člani v bodoče udeležujejo v delavskem gibanju.

»SEATO«

Tako se glasi skrajšano ime za novo vojaško zvezo, ki so jo ravnokar sklenili na Filipinskih otokih, da bi obranili južno-vzhodno Azijo pred komunistično nevarnostjo.

Zanimivo je, da so v zvezi le 3 azijske države. Ostale članice so: Amerika, Velika Britanija, Francija, Avstralija in Nova Zelandija.

Razlika med SEATO in Atlantsko zvezo je velika: v tej so združene vse zapadne dr-

Na prelomu evropske politike

(Nadaljevanje s 1. strani)

primerno več kakor običajno vojaško zavezništvo. Ko sklenejo države vojaško zvezo, se obvežejo, da si v primeru nevarnosti priskočijo druga drugi na pomoč, toda pri tem ostane vsaka država samostojna in ohrani poveljstvo nad svojimi armadami.

Skupna evropska vojska ali tako zvana CED naj bi pa bila nekaj popolnoma novega: prvič v zgodovini naj bi se države odrekle pravici, da samostojno razpolagajo s svojim vojaštvom. Svoje vojske bi morale zlititi v višjo, naddržavno enoto, kateri bi ne mogle več same poveljevati.

Poveljstvo nad združenim vojsko bi prevzelo nekako evropsko vojno ministrstvo, ki bi tudi predpisovalo, koliko mora vsaka država prispevati k vzdrževanju skupnih oboroženih sil.

Lastna vojska je bila do danes glavni in bistveni znak državne neodvisnosti poedinih narodov. Tej važni in dragoceni pravici naj bi se sedaj Francozi, Italijani, Nemci in celo Angleži odpovedali! Skupna vojska, ugovarjajo nekateri, je mogoča samo v skupni državi, evropska torej samo v novem državnem telesu, ki bi ga lahko imenovali Združene države Evrope.

In ko so podpisovali pogodbo o evropski vojski, so podpisniki res imeli pred očmi Združene države Evrope. To je bil njihov cilj, kateremu so se hoteli postopoma približati. Prvi korak naj bi bila premogovna in jeklarska skupnost, drugi skupna evropska vojska.

IDEALI IN ČLOVEŠKA STVARNOST

Združene države Evrope so brez dvoma ideal, po katerem že stoletja hrepene ljudstva. Če bi se Evropejci združili v veliko državno zvezo, kakor so se znali Amerikanci, bi bile vojne med evropskimi narodi nemogoče. Padle bi carinske meje, ljudje bi svobodno potovali, kamor bi hoteli, in iskali zaslužka kjerkoli v širni Evropi. Na naši zemljini bi zavladalo blagostanje.

Toda kakor je ta ideja nad vse jasna in odrešilna, tako je težko izvedljiva. Le pogledjmo, kolika sebičnost in nacionalistična zaslepljenost je še zakoreninjena v Evropi. Najnazornejši primer imamo pred nosom: Italija, ki se pred svetom bori za bratsko so-

delovanje med narodi, odreka s strastno doslednostjo Slovincem pravico do enakopravnega življenja na njih rodni zemlji! Iz sovraštva se ni še nikoli rodilo bratstvo. Rim je celo vprašanje skupne evropske vojske hotel izkoristiti, da izbiže zase čim več koristi v Trstu. Zato ni njegov parlament še do danes odobril pristopa Italije k evropski obrambni skupnosti ter s tem olajšal delo francoski opoziciji. Trst je bil zanj važnejši kakor obramba Evrope.

KJE JE IZHOD?

Slično kakor v Italiji je v vseh ostalih deželah. V teoriji so vsi za pravico in složno delo, v resnici išče pa vsakdo v prvi vrsti lastno korist.

Dogodki so dokazali, da so se diplomati nekoliko prenašli. Združeno Evrope bi bili morali graditi postopoma. Ko se jim je posrečilo ustanoviti premogovno in jeklarsko skupnost, bi se bili morali lotiti drugega nespornega področja, ne pa takoj preiti k skupni vojski, ki je krona zedinjevanja Evrope in

zato najteže dosegljiva. De Gasperi je bil gotovo velik državnik, a v tem primeru premalo realist.

Kaj sedaj? Evropska vojska, kakor je bila zamišljena, je pokopana. To poglavje evropske politike je zaključeno.

Lahko bi organizirali novo vojsko, toda le pod pogojem, da se ji pridruži Velika Britanija. Taka vojska bi bila še močnejša kakor nameravana. Zato nekateri trde, da je usoda Evrope sedaj v rokah Velike Britanije oziroma starega Churchilla.

Ce je to neizvedljivo, ker se Angleži nočejo odpovedati polni državni neodvisnosti, se lahko zgodi, da stopi Nemčija v Atlantsko zvezo ter sodeluje v tej obliki pri skupni obrambi zapada.

Zdi se nam vsekakor, da med Francijo in zapadom ne bo prišlo do preloma. Ravno tako se bodo državniki potrudili, da se Nemčija in Francija pomirita in sprijaznita ter vključita v sklop zapadnih držav. Če se evropska vojska ne prenovi, se bo sklenilo na zapadu prav gotovo veliko vojaško zavezništvo, kjer bodo Nemci in Francozi v tej ali oni obliki sodelovali.

SLOVENSKA ŠOLA - POROK OTROKOVE SREČE

Novo šolsko leto je pred durmi in z njim tudi nove skrbi za naše starše. Treba je kupiti otrokom šolske knjige, zvezke in nove obleke. Vse to starši radi store, saj vedo, da bodo njihovi otroci mogli napredovati v življenju le, če bodo dobili primerno šolsko izobrazbo. Zato se danes novega šolskega leta vsi veselimo.

Drugače je bilo to v preteklosti. Dnevi vpisovanja so bili za slovenske starše najžalostnejši v letu. Otroke so morali pošiljati v potujočevalnice, kjer so jim fašistični učitelji vlivali v mlade glave namesto znanja strup, v njihova srca pa sovraštvo do slovenskega naroda in lastnih staršev ter s tem rušili naše družine. Neprestano so roditelji trepetali, kdaj bodo njihovi otroci podlegli pritisku in postali bastardi, ljudje brez narodnosti in brez domovine. Boječe so iz dneva v dan iskali v otrokovih očeh, ali se že odtuji svojemu rodu.

Kljub preganjanju so jim naročali: »Ostanite poštene in trdni in ne klonite pred ba-

tino tuje!« Zavedali so se namreč, da bodo otroci za vedno nesrečni, če se odtujijo svojemu rodu in zatajijo slovenske roditelje. Izdajstvo razjeda kot rak sree in dušo — prodanec je kot Judež za vselej oropan miru.

Zato ni čudno, da je bil dan vpisovanja za naše ljudstvo dan velikega petka.

Te kalvarije je hvala Bogu konec!

KONEC POTUJČEVALNIC

Danes imamo svoje slovenske šole, kjer se naši otroci vzgajajo v dobre mladeniče in mladenke, ki bodo dobro pripravljeni stopili na težko pot v življenje. Nič več ni nevarnosti, da bi jim šola dala pečat sužnjev in breznačajnežev, kot je to bilo v dobi fašizma.

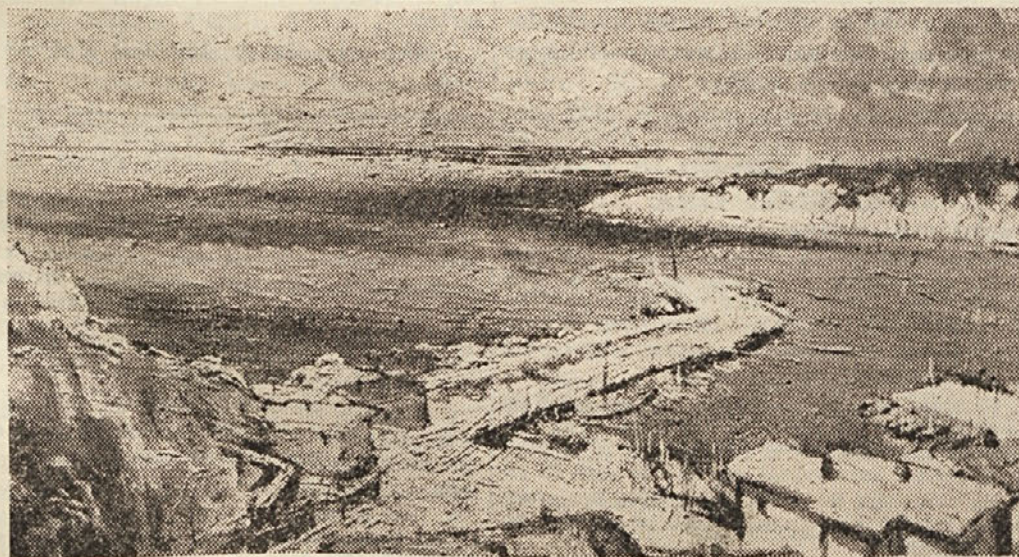
Vsa prizadevanja laških kričočev, da bi našega otroka odtrgali od slovenske šole, so in bodo zaman! Slovenci se prav dobro zavedamo, da bodo naši otroci, ki znajo dva jezika, našli v bodočnosti laže zaposlitev kakor drugi.

Ne zagrešite zaradi napačnih računov o zaposlitvi najtežjega greha, ki si ga je mogoče zamisliti: da vtisnete na čela svojih otrok pečat odpadnikov! To bi storili, če bi jih vpisali v italijanske šole!

Ostati zvest svojim prednikom je vprašanje značajnosti. Če pa v svojem otroku ubijete značajnost, kdo ti more zagotoviti, da ne postane nekega dne izvržek človeške družbe!

UČITE VSE NARODE...

V Francoski Gvineji se je tamošnji škof Maillot potrudil, da je dal domačinom v roke prevod štirih evangelijskih v jeziku »guerza«. Delo je stalo mnogo truda. Knjigo so tiskali v Freiburgu v Švici. Pri nas pa bi kdo utegnil reči: Čemu toliko »bacilati«; naj se ljudje kar italijanski nauče, pa bo!

A. Lukežič

Devinski portič

Dopisi v Tržaškega

PROSEK

V nedeljo, 12. septembra, bomo imeli na Proseku Marijino procesijo. To je pri nas že desetletja stara navada. Tega dne pa praznujemo še nekaj drugega: naš zasluzni župnik Križman Josip bo bral svojo zlato mašo. Zato bo v nedeljo na Proseku gotovo mnogo gostov. Slišali smo, da nas bodo morda obiskali kar trije škofje.

Med tednom smo imeli tridnevniko, ki jo je vodil p. Tominec iz Ljubljane.

Našemu č. g. župniku iskreno čestitamo in mu kličemo: na mnoga leta!

NABREŽINA

Skupina Nabrežincev se je v soboto podala na Koroško. Izlet je organiziralo domače pevsko društvo Avgust Tance. Obiskali so Gospo sveto in Vrbsko jezero. Pri vojvodskem prestolu je izletnikom spregovoril slovenski duhovnik in jim obrazložil zgodovino ustoličevanja koroških vojvod. Izletniki so se zadovoljni vrnili v nedeljo pozno ponoči.

Novi list je že poročal o orglah, ki jih bo dobila naša cerkev. Zvedeli smo, da so že pripravljene in čakajo v skladišču tovarne. Radi bi vedeli, kaj je z njimi in zakaj jih že enkrat ne pripeljejo sem! Nabrežinci jih težko pričakujemo, posebno ker upamo, da se bo potem izboljšalo naše cerkveno petje, na katerega sedaj pač ne moremo biti ponosni. Medtem ko smo imeli v preteklosti tudi pod fašizmom močan mešani pevski zbor, pojejo danes pri maši samo ženske.

Želimo, da bi nove orgle pomagale rešiti vprašanje pravega cerkvenega zbora, ki ga že vsa leta po vojni pogrešamo.

NOV VODOVOD

Tržaški občinski svet se že dalj časa bavi z vprašanjem novega vodovoda za naše mesto. Sedanji vodovod pri Stivanu ne zmore več kriti potrebe Trsta, kjer se poleti čuti pomanjkanje vode zlasti v višjih legah mesta.

Občinski svet se še ni odločil, kje bo vodovod zgradil. Padla sta dva predloga: po prvem naj bi novi vodovod bil v bližini starega v Stivanu, po drugem pa v Furlaniji (Picris). Dela bodo trajala približno 3 leta in računajo, da se bodo stroški vrteli okoli 5 milijard.

V zadnjem času se policija z veliko strogostjo bori proti motilecem nočnega miru. Tako je bilo v prvih 10 dnevih avgusta kaznovanih z globa kar 350 avtomobilistov in motoristov.

Tudi radio ne sme biti v nočnih urah preglasen. Nič manj kot 125 poslušalcev se je v tem pregrešilo. Nekateri med temi so pa bili najbrž gluhi in jim zato ni zameriti.

DEVIN

Ko smo zvedeli za nov kamnolom na naši gmajni, smo se ga razveselili. Upali smo, da bodo vsaj nekateri naši vaščani preskrbljeni z delom. Sedaj se pa bojimo, da smo se varali. Te dni je namreč trdka, ki je kamnolom vzela v najem, začasno ustavila dela. Ne vemo sicer, kje je vzrok, na žalost pa moramo ugotoviti, da gre nekaj narobe.

Delavci so brez dela ravno sedaj, ko gremo proti mrtvi sezoni.

Da ne bomo nadaljevali samo z žalostnimi vestmi, bomo sedaj javili eno »veselo«.

V torek so nekateri Devinčani prejeli pisma, ki jih je baje poslala novofašistična stranka MSI. Pravijo, da so pisma prišla iz Tržiča. Vsebinsko pismo je dokaj zanimiva. Začne se takole: »Spoštovani gospod! Zvedeli smo, da ste nekoč bili titovec in da ste sedaj za Italijo. Zahtevamo, da ob prihodu naših čet izobesite italijansko trobojnico. Že sedaj pa morate napraviti seznam vseh Slovencev, ki so za Italijo in ga morate čimprej poslati na naše vodstvo. Če tega ne napravite, vas bomo zopet poslali k Titu.«

Kakor vidite, so se naši »prijatelji« spustili v boj s pismi. Namen je jasen. Hočejo ljudi prestrašiti, da bodo klonili ter odstopili od svojih narodnih izročil.

Iz Tržaškega brega

September je prinesel gorkoto in sušo in grozdje zori. Opažamo pa, žal, da iz Trsta prihajajo dnevni in nočni tatovi krast grozdje. Pridejo kar s torbo in si jo nabašejo. V nočni temi uničijo tudi mnogo nezrelega grozdja. Nekateri posestniki hodijo ponoči stražiti, a tatovi so predrzni in včasih groze s silo. Po govorjenju spoznaš, da so ponajveč begunci iz taborišč. Dobro bi bilo, če bi oblasti kaj učinkovitega ukrenila za varstvo kmečkega pridelka.

PREBENEG

Našo cerkvico so začeli popravljati. Deželni gradbeni urad je oddal za približno 1 milijon lir obnovitvenih del. Položili bodo tudi nov tlak po cerkvi. Če pridete v oktobru k nam pokušat novo vino, boste lahko videli tudi cerkev lepo obnovljeno.

BOLJUNEC

Poročali smo že, kake preglavice nam dela kamnolom v naši vasi. Koliko prošenj in protestov, a vse zaman, hrupa in prahu ne bo konca. Ne moremo si misliti drugega, kot da nas imajo za norca.

Najbolj nas skrbi, kako bo s poukom, saj močan hrup zelo moti pri učenju otroke pa tudi učitelje in se bo zato moral še vedno vršiti pri zaprtih oknih.

Edino naše upanje je v tem, da gre pogodba h koncu. Pozivamo našo občinsko upravo, da pogodbe ne obnovi, če lastnik do določenega roka ne napravi vsega potrebnega za odpravo hrupa in prahu.

I. NATEČAJ ZA BOLJŠI IN VEČJI PRIDELEK VINA

Po zaključku »natečaja za dobro vzdrževanje kleti in dobro pripravo vin«, ki je bil v zadnjem petletju, se razpisuje »I. natečaj za boljši in večji pridelek vina«. Denar sta dala na razpolago Tržaška hranilnica in Kmetijsko nadzorništvo. Natečaj bo organiziralo Kmetijsko nadzorništvo, ki bo nudilo tudi potrebno tehnično pomoč.

1. Natečaja se lahko udeležijo vsi vinogradniki našega področja. Prošnje je treba nasloviti na Kmetijsko nadzorništvo, ul. Ghega 6, do 30. septembra 1954.

2. Na razpolago je 400.000 lir; 300.000 lir je prispevala Tržaška hranilnica, 100.000 lir pa Kmetijsko nadzorništvo.

Nagrade so naslednje: a) 40.000 lir; b) 2 po 30.000 lir; c) 5 po 20.000 lir; d) 10 po 10.000 lir; d) 20 po 5000 lir.

Toda naši ljudje se zavedajo, da so časi črnega fašizma minili, in gledajo v bodočnost z bolj realističnimi očmi kakor pisci bedastih pisem.

MILJE

V zadnjih letih pritiska na tržaške ladjedelnice, posebno manjše, vedno hujša kriza. V težkem položaju se nahaja tudi ladjedelnica »Felzezy« v Miljah. V četrtek je Zveza industrijcev javila, da namerava v najkrajšem času odpustiti 20 delavcev, zaposlenih pri tej ladjedelnici. Ker ni nobenih naročil, ni dela.

Huda kriza grozi tudi naši ladjedelnici sv. Roka. Dela ima ta mogoče še za kak mesec; za naprej ni pa nobenih izgledeov.

Kaj bo z delavci, če oblasti pravočasno ne poskrbe za nova naročila? Na to naj pomislijo odgovorni krogi!

RICMANJE

Kot je videti, na Stoju ne manjka orožja. V zadnjem času so oblasti odkrila razna skrivališča orožja, pa tudi zasačila nekaj posestnikov tega blaga. Pretekli teden so ga odkrili tudi v naši šoli.

Pozivamo policijo, naj budno oprezuje, kajti igranje z orožjem je nevarna stvar!

DOLINA

Slovensko ljudstvo je od nekdanj rad obiskovalo božja pota. Tudi s Tržaškega smo letos poromali že v razne kraje. V zadnjem času so Križani bili na Sv. Višarjah, s Katinare in iz Plavij pa so se podali na Barbano. Tja pojdemo ta teden tudi romarji iz Doline, Mačkovelj in Boljunea. Vseh skupaj nas bo okoli 150.

DOMJO

Nesreča nikoli ne počiva! To je spoznal v petek tudi naš vaščan električar Stanislav Rener, ki je zaposlen pri Tržaškem arzenalu. Med delom mu je stroj odtrgal prst. Zateči se je moral v bolnišnico.

OREH

V četrtek so pokopali mlado deklico Marijo Fogar iz naše vasi. Dekle je bilo na počitnicah v italijanski koloniji v Rigolatu. V torek prejšnjega tedna je odšla skupaj z drugimi otroki na izlet. Hotela je utrgati platinasto rožo, a pri tem ji je spodrsnilo in je strmoglavila med skale. Na mestu je bila mrtva.

Težko prizadeti družini naše globoko sožalje!

Komisija bo smela po lastni presoji spremeniti število in višino nagrad.

3. Pri dodeljevanju nagrad bo komisija upoštevala: a) kakovost pridelka; b) izboljšanje kleti in njenih priprav; c) smotrno oskrbovanje kleti in priprav; d) različne vrste grozdja, ki jih posameznik goji, čas trgatve, način izdelovanja in ohranjanja vina ter predvsem to, da ga vinogradnik postavi na trg v steklenicah; d) večji pridelek glede na zmogljivost vinograda.

4. Komisija bo od 1. oktobra do 30. junija dvakrat pregledala kleti ter jih ocenila. Nato bo sestavila prednostno lestvico, zoper katero ni priziva.

5. Ista komisija bo tudi izbrala najboljša vina, ki jih bodo lastniki mogli razstaviti na tržaškem velesejmu 1955.

Kmetijsko nadzorništvo in Tržaška hranilnica

—Dopisi iz Goriške—

PROSLAVA DE GASPERIJA V GORICI

V cerkvi svetega Srca so darovali v nedeljo zadušnico za pokojnega De Gasperija. Spominske svete maše so se udeležili zastopniki civilnih in vojaških oblasti iz vse Goriške in Furlanije, kakor tudi zastopstva organizacij krščanske demokratske stranke na Goriškem z zastavami.

Po cerkvenem obredu so se oblastniki in drugi udeleženci podali v gledališče Verdi, kjer je imel podtajnik finančnega ministrstva Ferrari-Aggradi zares zanimiv govor. Vredno je, da iz govora zabeležimo za slovensko javnost življenjska načela, ki so vodila pokojnega De Gasperija pri njegovem delu.

»Mi kristjani ne smemo lagati. Naj se drugi poslužijo tega orožja. Kvečjemu se lahko branimo z molkom!« To je bilo eno izmed življenjskih vodil velikega pokojnika, je dejal mladi podminister.

Načelo je edino pravilno in mi se z njim strinjamo: ljubezen do resnice in borba proti laži v javnem življenju je tudi geslo našega lista. Mi smo ga prevzeli od velikega slovenskega politika in kulturnega delavca dr. Janeza Evangelista Kreka.

»V središče vse svoje dejavnosti moramo postaviti človekovo osebnost« je bilo drugo De Gasperijevo življenjsko načelo.

Tudi s tem brez pridržka soglašamo, ker živimo v dobi, ki skuša uničiti vsako vrednost človekove osebnosti.

V politiki je De Gasperija vodilo še naslednje načelo: »Mi moramo na besedičenje in obrekovanje svojih nasprotnikov odgovoriti s številkami in z dejstvi.«

Vredno bi bilo zapisati vse podatke in dejstva, ki jih je navedel Ferrari-Aggradi, ko je proslavljal pokojnika. S tem bi krepko potrdili tudi resničnost našega članka »De Gasperijeva Italija, južni Tirolci in Slovenci«, kjer pravimo, da si je »pridobil za svojo državo in svoj narod zasluge, ki mu zagotavljajo trajno mesto v zgodovini Italije«.

Cepprav ni umeval teženj in potreb Slovencev ter je bil z nami krivičen, se pridružujemo splošnemu žalovanju po pokojniku.

IZ TRŽIČA

V zadnji številki smo poročali, da je naša ladjedelnica dobila naročilo za gradnjo dveh petrolejskih ladij. Vest je 3. septembra potrdilo ravnateljstvo CRDA. Videti je, da so se oblastniki v Tržiču začeli živo zanimati za rešitev gospodarske krize in brezposelnosti. Opaziti je tudi, da so gospodarski in politični krogi pričeli resno proučevati vprašanje pokrajinske avtonomije, ki naj bi imela poseben statut. Z naročilom dveh petrolejskih ladij po 19.000 ton ni sicer gospodarska kriza še rešena, vendar pomeni korak naprej v trdnjšo gospodarsko bodočnost našega okraja.

Slovinci pa, ki nas je v Tržiču okrog 4000, bolj životarimo, zlasti v versko-kulturnem pogledu. Kako naj versko zaživimo, če po številnih naših cerkvah sploh ne slišimo besedice v materinem jeziku! Še spovedati se ne moremo po naše, ko nimamo duhovnika, ki bi nas razumel.

Zato menimo, da bi morala nadškofijska oblast čimprej namestiti v Tržiču duhovnika

za slovenske vernike. Vedno bolj se prepričujemo, da bo moral marsikateri cerkveni dostojanstvenik dajati težak odgovor, ker je prelahkomiselno moril v naših ljudeh verski čut!

Zabeležiti moramo nenavadno bogat lov tunov v tržiškem morju, ki je pretekli četrtek razveselil vse mesto, posebno pa štiri lastnike ribolovskih motornih čolnov. V njihovih mrežah je za vedno izgubilo svobodo in pozneje v nenasitnih ljudskih želodeh še življenje kar 600 tunov, ki so tehtali 100 stotov.

Najlepšega tuna so podarili ženski koloniji v Tržiču; imel je 15 kg.

Ravnateljstvo CRDA javlja, da bo uslužbencem izplačalo zvišane družinske doklade 17. septembra in ne 3. septembra, kakor je bilo prej določeno.

IZ RONK

Zupanstvo sporoča, da je do 20. septembra (18. ure) čas za vlaganje prošenj za stanovanja v lišah, ki stojijo v ulici Brigata Valtellina. Prošnjo lahko vložijo vsi oni, ki že pet let stalno bivajo v naši občini. Na zupanstvu, in sicer v soli št. 6, lahko dvignete vzorce, ki jih je treba nato izpolniti. Prednost imajo najprej oni, ki sploh nimajo stanovanja ali pa bivajo v barakah in v jamah; nato tisti, katerim je bilo odpovedano stanovanje pred 30. novembrom 1953, in končno oni, ki živijo v nezdravih prostorih. Točnejša navodila lahko dobite pri občinski upravi.

IZ ŠTANDREŽA

Razveselila nas je vest, da je prefekturni odbor odobril sklep občinskega sveta o napeljavi vodovoda v stranske ulice Standreža.

S to napeljavo nam bo občina vrnila vsaj del tistih 300.000 lit, ki so ji bile izplačane kot vojna odškodnina za občinske hiše nekdanj samostojnega Standreža.

Goriška občina je to vsoto uporabila za svoje potrebe in ne za našo vas. Dolgo smo čakali, več ko 20 let, in sedaj upamo, da bodo vodovodna dela v kratkem zares izvršena.

ŠTEVERJAN

Poročali smo že, kako je Steverjan bil močno oškodovan zaradi padca cene živini, zlasti na prašičih. Vse to je povzročila lahkomišelnost Pellova mobilizacija. Kar velja za živino, drži v še večji meri za vino. Saj so ga kmetje zaradi preplaha prodajali zelo poceni. Slo je tedaj po 66 in celo 52 litr. Zato je danes mnogo vinogradnikov v Steverjanu, ki ga nimajo v kleti niti kapljice. Krizo so vinski trgovci zopet izrabili, in sicer tako, da so obubožanim kmetom prodali vino po normalni ceni, to je po 120 litr na račun bodoče trgatve. Razumne se, da jim niso prodali pristnega blica, marveč svojo trgovsko brozgo. Pellova mobilizacija je torej dala vinskim trgovcem trojni dobiček.

Oškodovanim Steverjancem malo zaleže, da je prevzetni in lahkomišeln Pella zaigral, kakor se zdi, svojo politično kariero v stranki in državi, pač pa jim država lahko pomaga na več načinov.

Najprej naj jim čimprej izplača premičninsko in nepremičninsko vojno odškodnino ter jugozapadnemu delu Steverjana vsaj de-

loma poravna škodo, ki jo je povzročila toča.

Nato naj jim dovoli prosto žganjekuho, da po mili volji lahko uporabijo tropine in odpadke raznega sadja. Z žganjem bodo imeli nekaj dohodkov, medtem ko gre danes vse v žepe izkoriščevalcev kmeta in države. Če Avstrija in tudi Jugoslavija dovoljujeta kmetu prosto žganjekuho, zakaj je ne dovoli tudi Italija?

Tretjič naj oblast poskrbi, da dobita Steverjan in Štmaver vodovod, kakor ga je že pred več časa napeljala Jugoslavija v svojih Brdih. Vodovod je za naše vasi življenjsko vprašanje.

Ne omalovažujte potreb slovenskega ljudstva!

VOJNI OŠKODOVANCİ. POZOR!

V 14. številki našega lista smo opozorili vojne oškodovance, da so finančne intendantce začele razpošiljati odloke o izplačevanju vojne odškodnine. Povedali smo tudi, da imajo oškodovanci pravico do priziva, če se jim zdi cenitev škode prenizka. Vse prizadete pa opozarjamo, naj dobro premislijo, preden se odločijo za priziv. Po našem je najbolje, če priziv sploh opustijo. Pasti znajo v kremplje kakega brezvestnega odvetnika, ki se bo na njihov račun okoristil. »Bolje drži ga kot lovi ga«. Zadovoljite se z odmerjeno odškodnino, čeprav se vam bo zdelo prenizka. Ta nasvet dajemo iz izkustva, ki smo si ga pridobili že po prvi svetovni vojni.

IZ KRMINA

Vsa mesta se že več tednov borijo proti brezvestnim vozačem, ki s svojimi motornimi vozili kalijo nočni mir ter povzročajo mnogo cestnih nesreč. V našem mestu pa, kjer se vedno dogajajo mnoge nesreče in kjer ne poznamo več pravega miru, se v tem pogledu malo ali nič ukrene.

Zato svetujemo mestni policiji, naj stopi brezvestnim vozačem na prste in naj pritisne na njihov žep, da bo v mestu več reda in ponoči zares mir ter ne bo nesreč.

Na zahtevo poljedelcev je zupanstvo do 15. septembra zaprlo kolovozno pot na meji med Krminom in Bracanom.

Gospodinje naj dvignejo obrok kave in o-ija za mesec september. Dobijo 200 gramov surove ali 160 gramov pražene kave ter tri četrt litra olja.

Do 15. septembra so davkoplačevalcem-poljedelcem na vpogled sezname občinskih davkov. Razglas nadomešča naznanitev obdavčenja po pošti.

IZREDNI DOGODEK

Gorica ni še doživela nekaj takega, kar so je dogodilo v sredo 1. septembra. Na pločnik pred kvesturo je iz 7 metrov visokega okna skočil 19-letni Ergovič Anton. Nesrečni mladenič si je pri skoku zlomil zapestje ter se znatno ranil na rokah in nogah. Baje je jugoslovanski begunec, ki je prišel v Gorico iz taborišča Frascatti. Na kvesturi je zaprosil dovoljenje, da lahko odpotuje v Trst.

Kako in zakaj je prišlo do drznega skoka, nihče ne ve. Zato si dogodek vsak po mili volji tolmači.

Cudimo se, da ni policija do danes izdala še nobenega uradnega poročila.

Mladenič se sedaj zdravi v bolnišnici Brigata Pavia. Stražita ga dva policijska agenta. Da ne nastanejo govorice, ki bi znale škodovati policiji na ugledu, ima naša javnost pravico zvedeti vso resnico.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

KRAVAR

V soboto 28. in v nedeljo, 29. avgusta, je bila v naši gorski vasi velika verska slovesnost, blagoslovitev novega božjega hrama, ki bo posvečen brezmadežnemu srečanju Marij-nemu.

V soboto ob treh popoldne se je vzpenjala vrsta avtomobilov po strmi in grdi cesti v našo vas; v njih so se vozili cerkveni, politični in vojaški zastopniki in razni dobrotniki nove cerkve beneških Slovencev.

Novo cerkev je blagoslovil pomožni škof iz Vidma, msgr. dr. Cicuttini. V svojem govoru je orisal drznost našega žilavega vikarja Jožefa Jakulina, ki se je vrgel z vso verno na gradnjo nove božje hiše brez vseh sredstev. Svojega mladega, požrtvovalnega duhovnika zares občudujemo in mu izražamo priskočno zahvalo. Visoki cerkveni dostojanstvenik je pohvalil tudi kravarske vernike, ki so dali svojemu duhovniku na razpolago žuljave roke, da je mogel končno zgraditi zares veličastno cerkev, ki je prav gotovo najlepša v Beneški Sloveniji. Sobotna cerkvena slovesnost se je končala s sv. birmo, ki jo je škof podelil številnim otrokom.

Drugi dan pa je velik Marijin shod izvalil v Kravar vse okoličane, ki so zelo občudovali novo cerkev. Slovesno sv. mašo je daroval videmski kanonik. V pridigi je občudoval požrtvovalnost in vero domačinov in obžaloval, da ne zna govoriti v narodnem jeziku vernikov, ker bi jim šele v tem primeru segle njegove besede prav do srca. To je zelo hvalevredno za videmskega kanonika.

Naša duhovnija je sicer majhna, a se sedaj lahko postavi kar s tremi cerkvami: s cerkvijo sv. Andreja na vrhu hriba, ki je zelo stara, z dosedanjim župnijsko cerkvijo sv. Lucije v vasi in z novo cerkvijo Brezmadežne, ki stoji nedaleč od stare.

Kravarci smo lahko ponosni tudi na svojo staro cerkev, ki je bila zidana v 13. stoletju in je ohranjena v prvotnem slogu ter je gotovo ena izmed najbolj zanimivih srednjeveških cerkve videmske nadškofije. Zlasti je lep strop prezbitorija; freske segajo v leto 1563. Značilno na stropu je tudi to, da je na njem še lepo ohranjen grb Kravarja, na katerem so naslikane tri krave; izredno lep in dobro ohranjen je tudi srednjeveški lesen oltar z mnogimi svetniki in raznimi pozlačenimi okraski; tudi kip Matere božje, ki ga strokovnjaki cerkvene umetnosti stavijo v 1360. leto, je lepo ohranjen.

Ob koncu izražamo Kravarci še vročo željo, da bi bil sad našega slavlja tudi v tem, da bi se državna in deželna oblastva spomnila naše zanemarjene ceste, saj so se predstavniki sami na neprijetni vožnji prepričali, da je nujno potrebna obnova. Naša vas bi se z obnovljeno cesto vsaj nekoliko gospodarsko okrepila. Upamo, da ne bo ostal ta glas: glas vpijočega v puščavi!

UKVE

V nedeljo, 5. t. m., sta si obljubila večno zvestobo Filip Maizinger in Reza Kanduth. Mlada zakonca sta dobro znana marsikateremu turistu, ki je obiskal našo vas ter se ustavil v znani gostilni »Prešeren«. Tu je večkrat slišal lepo pesem ob spremljavi kitare. Za ta del nam je kar žal, da sta zapustila samski stan. Vsekakor mlademu paru iz srca čestitamo in voščimo mnogo sreče na novi življenjski poti ter želimo, da bi tudi rod, ki naj bi bil krepak in številan, rastel v ljubezni do lepe domače pesmi.

TRBIŽ

Okrog poldneva v nedeljo se je zgodila na državni cesti med Trbižem in Zabnicami huda prometna nesreča. Terjala je dva mrtva in štiri ranjene. Treščili so kar trije avtomobili. Neki Dunajčan je hotel prehiteti pred seboj drveči voz, ko je pridirjal naproti neki ameriški avto in — nesreča je bila tu. Oblastva raziskujejo, čigava je bila krivda, kar bo najbrž zelo težko ugotoviti. Menimo, da ni prišlo do težke nesreče zaradi prepočasne vožnje.

ŽABNICE

V zadnji številki našega lista je tiskarski skrat tako grobo pokvaril dopis, da bi bili Zabničani lahko užaljeni.

Dopis se pravilno glasi takole:

V nedeljo, 29. t. m., smo v pričujočnosti 4 duhovnikov, številnih domačinov in mnogih tujcev blagoslovili nove orgle... itd.

Prosim, da nam ne zamerite!

Uredništvo

Spomini iz starega Trsta

Ze l. 1715 so v Gradcu ustanovili poseben »Trgovski svet«, ki naj bi usmerjal pomorsko trgovino. Dne 2. junija 1717 je bil izdan nov, še važnejši odlok, ki je odredil svobodno plovo po vsem Jadranskem morju. Benetke, štiristoletna »kraljica morja«, so bile potisnjene v stran. Glavni odlok je pa podpisal cesar Karl VI. dne 18. marca 1719, ko je proglasil Trst in Reko za svobodni luki. Začele so se graditi tudi nove ceste iz Trsta in Reke na Dunaj, po katerih so škripali obloženi »parizarji« (težki vozovi) in so vozataji veselo pokali z biči in služili s prevažanjem blaga zlate cekine.

Morje so začeli zasipavati, novo mesto in novi pomoli so štrleli v valove. Istega leta 1719 se je ustanovila »C. kr. privatna vzhodna družba« (Compagnia orientale). Imela je v blagajni začetno glavnico: en milijon tolarjev! Kupila je zemljišče, kjer stoji danes Tergesteo in gledališče. Tam so zgradili prvo ladjedelnico in prva domača ladja z značilnim imenom »Prvorojenec« (Primogenito) je kmalu zarezala valove. Glavni delničar družbe je bil cesar sam. Družba pa ni imela pravih strokovnih moči. Zato je začela hirati. Poskušala se je rešiti z raznimi spekulacijami. Med drugim je ustanovila prvo pivovarno v Trstu. Proti koncu leta 1731 so bili dobički tako majhni, da je grozil skoro polom. Toda prvi delničar, cesar, je to zavohal in je ukazal nekaj dni prej dvigniti iz blagajne nič manj kot dva milijona in en četrt! Torej ni šlo tako slabo, le žepe so si hoteli nekateri napolniti. V resnici pa so uspevale že raznovrstne trgovske in industrijske panoge, ki jih je Vzhodna družba ustanovila: tovarna za svilo, za vrvi in jadra. Družba je dobila pravico odpreti sladkorno rafinerijo in delavnico za bakreno hišno posodo, ki je bila takrat v navadi. Zgradila je tudi še dve ladji »Sv. Karl« in »Sv. Mihael«, ki sta jadrati na Portugalsko. Ti dve sta splovili iz nove ladjedelnice, ki se je 1723. leta preimenovala v »C. kr. arzenal«.

A šele pod vladno Marije Terezije je začelo v Trstu prav živahno trgovsko in industrijsko vrvenje.

Zadnjič sem pravil, kako je Trst rastel v to, kar mu je po naravi dano, namreč v trgovsko pristanišče. Njegov razvoj je prav zato zanimiv, ker se tudi danes vrača misel, da mora imeti Trst zaledje, obsegati prosti pas in imeti prosto luko. Pravico do proste luke in trgovine so modri vladarji vedno potrjevali. Mnogo je bilo reform in načrtov že takrat in vsi so kazali na

SVOBODNO TRŽAŠKO MESTO

To je že bilo mesto-država; vsaj po želji vodilnih tržaških mož. Dunajska vlada je sicer dajala privilegije in trgovske pobude, a vodo je le hotela speljati na svoj mlin. Ze takrat niso Tržačani bili več ne za Benetke ne za Avstrijo. V njih se je zbuja kozmopolitski trgovski duh. Razume se, da italijanski zgodovinarji pišejo o Trstu drugače kot avstrijski. Za prve je Trst v 18. in 19. stoletju propadal — ker je dunajska vlada podpirala trgovino, a ukinjala svoboščine starih patricijev; drugi pa poudarjajo, da se je Trst, ne glede na narodnosti, prosto razvijal in bogatel.

Beneški diplomatski opazovalec Berulli je za časa Marije Terezije pisal senatu, da »v Trstu vsakdo najde možnost življenja in naganja kapitala«. Narodov in jezikov niso zapostavljali, kot jih v Trstu danes. Ko so namreč l. 1747 ukinili oblast cesarskega kapitana, so ustanovili novo samoupravno oblast »Trgovsko intendanco«. V odboru so sedeli: en Tržačan, en Nemec in en priseljen veletrgovec Portugalec. Zdaj se pa spomnite, kakšen hrup je bil lani, ko so predlagali, da bi bil viceguverner »Svobodnega Trsta« Slovenec!

Zasnova »STO« je bila že takrat tudi teritorialno podana. S cesarjevim odlokom, 27. aprila 1769, so potrdili in povečali »svobodno pomorsko mesto«. Obsegalo je poleg mesta tudi vse ozemlje od Zavelj do Križa morskkega. Izrecno je bilo zapisano, da se sme brez daca in vsake carine uvažati katerokoli blago v: Škedenj, Lonjer, Bazovico, Gro-pado, Padriče, Trebče, Opčine, Prošek in Kontovel ter v vse vasi, ki tem krajem pripadajo. V pismu je višja gosposka izrazila tudi upanje, da ne bodo prebivalci zlorabljali teh pravic. — Kronika pa ne pove, ali se ljudje to lepo poslušali. Vsekakor pa ta dejstva povedo, da je bila zamisel o Stojni že tedaj zrela.

NOVA TRGOVINA

Razdobja gospodarskega razmaha so bila zdaj na višku, zdaj v propasti, kot vsak zgodovinski razvoj. Brali smo, da je »Vzhodna kompanija« zaradi slabega in brezvestnega vodstva ob koncu vlade Karla VI. propadla. Iz blagajne je vsak jemal, kolikor je mogel. Nazadnje jo je zadnji njen upravitelj Danec Boyer popihal z blagajno.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Vipavska zgodba v francoščini

Zadnjič enkrat je Novi list poročal o prevodih Jurčičevega Jurija Kozjaka v tuje jezike. Danes hočemo opozoriti naše čitatelje na prevod druge slovenske povesti, in sicer Terčeljevih Voznikov.

Filipa Terčelja poznamo po njegovem neutrudnem prosvetno organizacijskem delu. Posebno starejši ljudje se gotovo spominjajo njegovih ognjevitih govorov, ki so bili prežeti z veliko ljubeznijo do domovine. Pozna ga tudi po njegovem uredniškem delu v Našem čolniku in pri Goriški Mohorjevi družbi. Skoraj neopazno pa je šla mimo mnogih Terčeljeva povest Vozniki. Neopazno še posebej zato, ker se je Terčelj skril kot pisatelj za pseudonim Grivški. Knjiga je izšla 1940. leta.

Povest je zgodba naših vipavskih ljudi. Vipavska dolina in burja dajeta značilnost in okvir tej zgodbi. Vipavci so sklonjeni k zemlji, ljubijo jo in nihče jih ne premakne za ped stran. Potem pa pridejo tujci na Vipavsko. Terčelj sicer ne pove, kdo so ti tujci, kajti sicer ne bi smela povest 1940. leta iziti, cenzura bi ji ne dovolila. Vendar pa bralec takoj spozna te tuje ljudi. Vipavce odtrgajo od kmetovanja in jim ponudijo donosnejši posel: postanejo vozniki. Najprej vozniki z voli pri prevažanju lesa, potem vozniki s konji pri različnih delih. In Vipavci niso več tisti zadovoljni in skromni ljudje. Zaslužek jim lebdi pred očmi. Zemlja in domačija jim ne pomenita več tistega, kar sta jim bilj nekoč.

Toda naenkrat se delo ustavi. Vozniki so ostali brez dela z vozni in konji. In zdaj jim kaže naj-

bližja pot stran od doma, daleč v svet, kjer bodo spet lahko živeli in lahko služili. Nič več jih ne priklepa zemlja nase, tej so se že odpovedali tedaj, ko so jo nehali obdelovati. In začeli so se izseljevati. To pa gre tujcu v račun: Vipavci zapuščajo svojo zemljo in dajejo prostor tujcu, ki se bo naselil sredi slovenske vasi in razjedel zdrave korenine narodne zavesti. Nesreča se je naselila v slovensko srenjo: tujec uniči lepo idealno ljubezen na vasi in stari Fortunat ubije tujca, ki je kriv vse nesreče.

MOČ NARODA JE V RODNI ZEMLJI

Terčeljeva ideja v povesti je prozorna. Ostal je tudi kot pisatelj narodni vzgojitelj. Vse tisto, kar je na tolikih sestankih in zborovanjih razlagal kot govornik, je ponovil zdaj še v povesti: narod ostane zdrav in močan samo tako dolgo, dokler je navezan na svojo zemljo, dokler jo z vso svojo ljubeznijo obdeluje in dokler ostane zvest samemu sebi, zvest narodovemu izročilu, zvest Cerkev in vsemu, kar je bilo sveto pradedom. Terčelj opozarja na nevarnost, ki prihaja s tujcem v slovensko vas, in tudi nazorno pokaže, kje in kako se je treba varovati narodnega sovražnika.

To je ideja Terčeljeve povesti, ideja, kot jo ima vsaka ljudska povest, če naj bo res ljudska. Zgodba se tudi prijetno bere in ne vem, če nismo bili nanjo premalo pozorni. Poleg zdrave in velike ideje, ki jo narodnjak in duhovnik Terčelj razlaga svojim dragim ljudem, je v zgodbi tudi tista preprosta umetnina, ki je bila vedno namenjena le preprostemu človeku. Jezik ni kaj izrednega, ne moremo govoriti o kakem posebnem Terčeljevem slogu, tako kot bi skoraj lahko govorili o določno Terčeljevem govorniškem slogu. Vendar se povest zelo prijetno bere in je opravila pri slovenskih čitateljih veliko delo.

V francoščino jo je prevedel isti prevajalec, ki je prevedel Jurija Kozjaka, namreč Ferdinand Kolednik. Tudi Kolednik je duhovnik, ki živi že več let v Franciji in potuje mnogo tudi po drugih državah. Odlično pozna francoščino, angleščino, italijansko in še nekatere jezike. In kot učitelju in vodniku ljudi v boljši svet, ki pa sloni vedno le na zdravih etičnih temeljih, mu je bila Terčeljeva povest pač blizu. Kolednik dobro pozna problem francoskega kmeta, ki ga tudi hrepenenje žene v mesto in zapušča zato neobdelano zemljo. Francoški pisatelj René Bazin je eden podobnih glasnikov v Grudi umira, kot je Terčelj v Voznikih. Za-

to je Kolednik prevedel prav Voznike. Prevod je čudovit, Kolednikova francoščina je tako sočna in pristna, da ne bi mogel pisati lepše rojeni Francosca. Zato je delo doživelo v Franciji zelo lep uspeh.

Naši Vipavci so tako prestopili mejo svoje domovine, toda ne kot izseljenci, ki so zapustili svojo grudo, ampak kot klicarji vsemu svetu, da ostane narod močan samo tako dolgo, dokler ostane zvest svoji zemlji in narodnemu izročilu. Terčeljeva povest je tako ponesla slovensko ime preko ozke meje naše domovine.

St.

KULTURNE VESTI

V Cetinju je izšel prevod Prešernovih poezij v srbohrvaščini. Oskrbel ga je dr. Milan Rakočević. Zaradi težkoč, ki so združene pri prevajanju slovenskih pesmi v srbohrvaščino, prevod ne ustreza popolnoma izrazu našega pesniškega velikana. Slovenska poezija je namreč bogata z moškimi rimami, medtem ko so te zelo redke v srbohrvaščini.

Svicaški filmski in gledališki režiser Leopold Lindberg je obiskal Sarajevo, kjer je s predstavniki podjetja »Bosna-Film« preučeval možnosti za snemanje filma o atentatu na nadvojvodo Ferdinanda leta 1914. Lindberg se je uveljavil v svetovni javnosti z uspešnimi filmi »Poslednje upanje« in »Stirje v jeopu«, vendar pa se posveča predvsem gledališki režiji.

V začetku preteklega meseca je znani jugoslovanski dirigent Zivojin Zdravković dirigiral v Braziliji štiri koncerte brazilskega simfoničnega orkestra. Na koncertih so med drugim izvajali tudi simfonični triptihon Konjovičeve opere Košana. Njegovo gostovanje je brazilsko občinstvo toplo pozdravilo.

KULTURNI VEČER V GORICI

Preteklo sredo je bil v Marijinem domu prvi letošnji kulturni večer. Potekel je v najlepšem in veselem razpoloženju.

Bil je izredno zanimiv. Pomen večera je dvignil zlasti nastop slovenskega misijonarja g. Pavlina Stanka iz Grgarja, ki se je vrnil iz Kitajske, da obišče svoj rodni kraj. G. misijonar je tudi pravi umetnik v petju. Zapel je nekaj prelepih kitajskih in japonskih pesmi, nato je s skioptičnimi slikami pokazal razvoj raznih verstev, družinskega in gospodarskega življenja na Japonskem in Kitajskem.

Društveni pevski zbor pa je pod vodstvom prof. Fileja zapel venček lepih narodnih in umetnih pesmi. Udeležba je bila naravnost odlična in dvorana je bila mnogo premajhna, da bi mogla zado- stiti tolikemu številu občinstva.

NARODNI PLESI V AVDITORIJU

Pretekli teden je gostoval v Trstu beograjski baletni ansambel »Kolo«. Imel je v Avditoriju štiri odlično uspele predstave, na katerih so plesalci in plesalke izvajali najraznovrstnejše ritme iz bogate zakladnice srbskih, hrvatskih, makedonskih in slovenskih folklornih plesov. Obleženi so bili v čudovito lepe, pestre in bogate narodne noše. Ples so izvajali z virtuoznostjo, ki spaja pristnost ljudskega podajanja s prefinjeno umetniško rafiniranostjo.

Zato je zelo težko reči, kateri izmed plesov je bil občinstvu bolj všeč. Vsak izmed njih je namreč imel posebno svojstveno značilnost, ki je vzbudila v gledalcih določeno razpoloženje. Tako je banatski ples učinkoval z dovršeno igro nog; »šota« s privlačnostjo in pristrčnostjo; »teškoto« z vedno bolj naraščajočim ritmom in spretnim izvajanjem napornih gibov; zilijski visoki rej z domačnostjo; »ruslalijs« in bojni ples iz Rugova z divjo bojevitostjo; »duj, duj« z lahkim, prijetnim ritmom in ljubkostjo; »šopsko« z divjim ritmom in temperamentno razgibanostjo; komitski ples z vsebinsko pomenljivostjo in bojevitostjo; tunjevsko fantovsko in Brankovo kolo ter vrsta drugih kol s figuralno, ritmično in glasbeno pestrostjo, itd.

Občinstvo je vsako točko nagradilo z burnim ploskanjem in vzklikanjem. Vihar navdušenja so izzvali zlasti komitski ples, bojni ples iz Rugova, bunjevsko kolo in »teškoto«, ki so jih morali večkrat ponavljati.

Med plesnimi točkami je eden izmed godbenikov zaigral na piščalko narodne motive; dve pevki sta pa ob spremljavi tamburašev zapeli nekaj dalmatinskih narodnih pesmi.

Beograjskemu baletnemu ansamblu smo hvaležni ne samo zaradi obilnega umetniškega užitka, ki nam ga je nudil na tržaških prireditvah, temveč tudi za njegove odlične nastope v tujini, s katerimi je vzbudil tam zanimanje in navdušenje za naše folklorne plesne. Do zdaj je »Kolo« gostovalo v Veliki Britaniji, Franciji, Holandiji, Belgiji, Monte Carlu in v Švici. V samem Parizu je imelo 50 predstav. Povsod so ga sprejeli z velikim navdušenjem. Tamkajšnji listi so o njegovih nastopih priobčili izredno laskave ocene. Njihovo navdušenje za jugoslovanske folklorne plesne je pa hkrati tudi priznanje, ki ga daje tujina značaju jugoslovanskih narodov. Saj folklorni plesi izražajo prav tako kakor narodne pesmi in običaji čustvanje, hotenje in miselnost ljudstva, ki jih je ustvarilo.

VZGOJNI KOTIČEK

DUSEVNO NEURAVNOVEŠENA MLADINA

Danes starši in učitelji upravičeno ugotavljajo, da je sodobno mladino težje obvladati kot ono pred drugo svetovno vojno.

To dejstvo je vsakemu izmed nas razumljivo in so nam vzroki popolnoma jasni. Zdravniki in psihologi priznavajo, da duševni pretresi, kakor: strah, žalost, skrb in drugi duševni napor, ki jih doživi bodoča mati v času nosečnosti, brez dvoma vplivajo na živčni sistem novega bitja. Prav tako vplivajo taki materini duševni pretresi tudi na njenega dojenčka in razvijajočega se otroka.

Naši današnji otroci pa so zagledali luč sveta ali pa preživljali svoja detinska leta v največji politični in socialni zmed, kar jih pozna zgodovina, vzkli v najstrašnejših in najnevarnejših razmerah za obstanek posameznika in družbe. Prav zato so na splošno živčno zelo občutljivi.

Ta občutljivost se kaže v nervoznosti, v razdražljivosti, v otožnosti, pa tudi v podivjanosti in razburljivosti.

V prejšnjih časih je malokateri otrok potreboval zdravniške pomoči za zdravljenje in

okrepitev živcev, danes pa je kljub mnogim počitniškim in zdravstvenim kolonijam ta pojav vsakdanji. Pa tudi drugače so v precejšnji meri telesno šibki in neodporni proti raznim boleznim.

Kako pa naj starši ublažijo in omejijo pri svojih otrocih škodljivi vpliv prirojenih ali privzgojenih napak, da jih ne bo kasneje bicalo življenje?

Kakor hitro zapazijo vzgojitelji, da se otrok ne razvija pravilno, da postaja nervozen, nestrpen ali da izgublja veselje do učenja in do dela, je to znak, da nastajajo v otrokovi duševnosti nevarne motnje. Tedaj postane nerazsoden, kar se mu pozna tudi v dejanjih in govoru.

V takem primeru ga je treba temeljito zdravniško preiskati in mu vsaj začasno spremeniti nezdravo in kvarno okolje. Vcep- ljati mu je treba pogum, odločnost, vztrajnost in sploh izbirati samo taka vzgojna sredstva, ki ga duševno dvigajo, plemenitijo in kar najbolj odstranjujejo duševne motnje.

Skrbimo torej, da bo mladina vedro gledala v bodočnost in z zdravim razumom pre- sojala svoja dejanja.

GOSPODARSTVO

JABOLKO »DELICIUS«

Lepo in privlačno ime ima to jabolko, a samo zato še ne more biti priporočljivo. Biti mora tudi prikupne zunanosti in dobro, drevo pa rodovitno. Vse te lastnosti pa ima »Delicius« v izdatni meri in zato se je v zadnjih desetletjih tako razširilo, seveda najprej v svoji domovini ZDA in nato po vsem ostalem svetu. Veščaki ga smatrajo za najboljše jabolko.

Pravzaprav ne bi smeli govoriti o jabolku »Delicius«, temveč o družini »Delicius«, ki šteje nekaj deset sort, od katerih so najbolj cenjene »Delicius«, »Stark Delicius«, »Stark King« in »Richared«. Sorta »Golden delicius« ne spada v to družino niti po barvi, obliki in okusu niti po kakšnih drugih znakih. Razne sorte iz družine »Delicius« imajo avtosterilne cvete, kar pomeni, da cvetni prah moškega spola ne more oploditi ženskih cvetov istega drevesa. Poleg tega je celotna družina »Delicius« intersterilna, kar pomeni, da se zgoraj navedene sorte ne morejo med seboj oploditi. Potreben je cvetni prah kake druge družine. Iz zgoraj povedanega sledi, da more sorta »Golden delicius« uspešno oploditi vse navedene sorte.

Drevesa družine »Delicius« rastejo v svoji mladosti predvsem v višino, pozneje pa predvsem ko začnejo roditi, se razširijo v precejšnjem neredu. Zato mora poseči vmes večera roka obrezovalca.

Ce so sorte cepljene na divjaku, naj rastejo v medsebojni razdalji 8 m, raje meter več ko manj.

Roditi začnejo nekoliko pozno: prvi plodovi se pokažejo 4. ali 5. leto, redne letine pa dobimo komaj po 8. letu. Pozneje rodijo obilen sad in neredka so 15-letna drevesa, ki dajo v dveh letih 7—9 q plodov: eno leto 6—7 q, drugo pa 1—2 q.

Za kg teže je potrebno 4 do 6 plodov, ki imajo značilno podolgovato obliko. Meso je belo ali belo-rumenkasto, trdo, drobljivo in sočno, če je sad pravilno dozorel, zelo sladko z značilnim okusom po bananah. Jabolka »Delicius« niso za kuhanje; vsebujejo malo kisline.

Po zoritvi bi morali šteti »Delicius« med jesensko-zimska jabolka. Pri nas jih obiramo v drugi polovici septembra, uživamo pa od decembra do februarja. Seveda v hladilnicah ostanejo lahko tudi dalj časa in zato jih dobimo v trgovini tudi še maja meseca.

Potrošniki danes že poznajo dobre lastnosti sort »Delicius« in zato je vedno večje povpraševanje po teh sortah, ki dosežejo na trgu najvišje cene in jih je navadno kljub temu prav lahko prodati.

Ce je komu ta sorta priljubljena in bi jo rad gojil, mu svetujemo predvsem »Stark Delicius«, zatem pa »Richared«.

Zaveda pa naj se, da zahteva napredno sadjarstvo škropljenje proti različnim glivičnim boleznim in proti številnemu mrčesu. Če bo drevo samo vsadil, četudi v rodovitno zemljo, ne bo še z njim zadovoljen; dati mu mora tudi lepo obliko in ga na vsak način skrbno varovati pred škodljivci.

SEDAJ SADIMO AFRIŠKO ČEBULO

V zadnjih letih se je ta sorta čebule zelo razširila. V naše kraje so jo prinesli italijanski vojaki, ki so bili v ujetništvu v Južni Afriki.

V zemlji napravi ta sorta 2 do 3 čebulice kot znana čebula strokarica (šaljotka), samo da so znatno debelejšje. Nad zemljo požene steblo, vrhu katerega se razvije kopica manjših čebulic, ki so sicer užitne, a jih navadno uporabimo za razplod. Najugodnejši čas za zasajanje takih čebulic je sedaj v septembru in še oktobra. Poznejše sajenje slabo uspe.

Afriška čebula dozori maja ali junija meseca, nekoliko prej kot navadna, katero se jemo ali sadimo s čebulčkom. Mnogi pravijo, da je afriška čebula bolj okusna kot navadna.

TUDI ČESEN

moramo saditi jeseni. Ni se treba bati, da bi v zemlji zmrznili. Pozno pomladansko sajenje ni nikdar uspešno, ker je takrat česnik navadno zelo uvel in nima več prave življenjske moči.

SLADKANJE MOŠTA

s sladkorjem je prepovedano, če hočeš vino prodati, dovoljeno pa, če je pridelek namenjen domači uporabi.

Zelo verjetno je, da bodo letos premnogi sladkali mošt in da bo zato v dobi trgatve sladkor težje dobiti. Torej?

Vina iz sladkanega mošta so redkejša in je zato v kemičnih laboratorijih prav lahko ugotoviti potvorbo.

Sportni bregled

PLAVANJE

Z evropskim prvenstvom v plavanju se je v glavnem zaključila mednarodna športna sezona. Plavalno prvenstvo je za nami in zopet isti pojav: evropski vzvod se nadmočno uveljavlja in zanje, skoraj bi rekli, preobilo. Madžari imajo sedaj pravi monopol v plavanju in so se tako najbolj približali »ribam«. Iz Turina so odnesli 9 zlatih kolajn od 18 dosegljivih, poleg tega pa še večje število srebrnih in bronastih. Takoj za njimi so se uvrstili Rusi, ki sicer v plavanju niso dosegli nobene zlate kolajne, so se pa polastili 4 v skokih.

Jugoslavija je bila tokrat srečnejša kljub veliki smoli, ki se je povsod drži. Izvojevali so 1 srebrno kolajno v waterpolu in pa 1 bronasto, katere pripada Ešli Ligorio-Djurovič. Morda je to največji uspeh jugoslovanskih plavalcev v zgodovini tega športa. Ligorio je na 400 m dvakrat izboljšal jugoslovanski rekord, kar se redko zgodi. Tudi ostali plavalci so se častno uvrstili v evropsko lestvico; tako je Pandur četrti na 100 m hrbtno, ostala častna mesta pa so dosegli Skanata in Jeričevića.

Splošna ocena po narodih je sledeča: 1. Madžarska 140 točk; 2. ZSSR 83; 3. Francija 40; 4. Vzhodna Nemčija 20; 5. Jugoslavija 20; 6. Italija 20 itd. Vsekakor lepo mesto v lestvici, ki šteje 23 narodov. V glavnem pa doseženi rezultati po povprečju ne dosegajo nivoja lahkatletkega prvenstva, ki se je odigralo v Bernu.

LAHKA ATLETIKA

V Genovi je bila v nedeljo tradicionalna štafeta za »Zlati pokal Mairana«. Nastopilo je 11 domačih in tujih moštev. Jugoslavija je nastopila z dvema štafetama beograjskih klubov. Štafeta, katero so

TRGATEV BO LETOS POZNA

ker je razvoj grozdja zelo zaostal. Sicer je res, da skuša narava pridobiti, kar so deževni tedni zadržali, a na trgatve v septembru ni misliti. Pomni, da pridobi grozdje največ sladkorja v toplih septembrskih dneh, zato ne hiti s trgatvijo, če nočeš imeti kislega vina.

Imaš za trgatve pripravljeno posodo?

Drobne vesti

Iz Gorice

NOVE ŠOLSKE PRISTOJBINE

Nižja srednja šola. Sprejemni izpit 150 lir, vpisnina 150 lir, šolnina (letno) 250 lir, vstopni izpit 300 lir, nižji tečajni izpit 350 lir.

Gimnazija-licej. Vpisnina 1000 lir, šolnina (letno) 4500 lir, vstopni izpit na višji gimnaziji 1000 lir, sprejemni izpit v licej 2000 lir, vstopni izpit na licej 2000 lir, matura 4000.

Učiteljske. Vpisnina 1000 lir, šolnina (letno) 3000 lir, vstopni izpit 1000 lir, matura 2000 lir; u-sposob. diploma 1000 lir.

POPRAVNI IZPITI IN VPISOVANJE V LJUDSKE SOLE

Šolsko skrbništvo sporoča, da bodo od 20. septembra do 1. oktobra popravni izpiti na ljudskih šolah, in sicer za redne učence ter za privatiste.

V istem roku bodo tudi vpisovanja za šolsko leto 1954-55. V prvi razred morajo starši vpisati otroke, ki bodo od 1. oktobra do 31. decembra izpolnili šest let. Učiteljem morajo tudi sporočiti, če namesto pouka v šoli želijo otroku preskrbeti zasebni pouk.

Iz Trsta

SLOVENSKA NIŽJA SREDNJA ŠOLA V TRSTU

Vpisovanje za novo šolsko leto je vsak delavnik od 9. do 12. ure v tajništvu šole, ulica delle Scuole Nuove 14. Trajalo bo do 20. septembra.

Za vpis je treba plačati na pošti na cc 11-124 za prve razrede: 150 vpisnine, 250 lir šolnine, 30 lir za telovadbo. Za druge in tretje razrede: 250 lir šolnine in 30 lir za telovadbo. Poleg tega je treba v tajništvu izpolniti Prijavnico, za prve razrede pa še napisati prošnjo na kolkovanem papirju za 100 lir. V tajništvu se tudi plačajo šolske pristojbine. Invalidi in tuji državljani so prosti taks na pošti.

sestavljali Mihalič, Ceraj in Stritof, je prepričljivo zmagala in se skoro približala rekordu, Mihalič je naravnost navdušil prisotne gledalce.

V Karlsruhu sta bila dosežena na mednarodnih tekmovanjih 2 izredna rezultata. Consolini je zalučal disk 54,78 m, Nemec Haas pa je pretekel 400 m v času 47,3 kar je njegov najboljši letošnji rezultat.

NOGOMET

Domača Triestina je v nedeljo preizkusila svoje sile. Pomerila se je z Udinese in, kar ni nič čudnega, izgubila s 3:2.

Tolaži se lahko samo s tem, da ni nastopila v popolni postavi. Manjkala sta Ganzer in novokupljeni Sabbatella. Enajstoričnik sta pokazali tehnične pomanjkljivosti in pa precej nerazumevanja v skupni igri. Nič čudnega; novi igralci še nimajo dovolj skupnega sistematičnega treninga. Ščasoma bodo pomanjkljivosti odpadle in upati je, da bo letos Triestina spremenila svojo rezidenco na »kraju lestvice« in se preselila v »zlato sredino«.

V Hamburgu je bila mednarodna nogometna tekma Hamburg : Beograd. Zmagali so slednji z rezultatom 4:0.

RAZNO

Za »Veliko nagrado Italije« je na avtomobilskih dirkah ponovno zmagal Argentinec Fangio z avtomobilom znamke Mercedes. Vsekakor je imel Fangio srečo, ker je zmagal šele na koncu, potem ko je Mossov avtomobil znamke Masserati imel okvaro. 2. in 3. mesto so zasedli avtomobili Ferrari (Hawthorn in Gonzalez). Prejšnji svetovni prvak Ascari pa letos nima sreče; na katerikoli avtomobil se vsede, nobenega ne pripelje na cilj.

Jugoslovani Emil Fressel je zasedel na svetovnem prvenstvu v letalskem modelarstvu v Haagu 2. mesto v kategoriji hitrostnih modelov. Na tem prvenstvu je dosegel izreden rezultat: 168 km na uro, kar je tudi nov jugoslovanski rekord (prejšnji 157 km).

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 16

Kmalu je opazil vojščaka. Tarzan je ostrmel. Merjasec Horta se je pravkar zapodil proti Kulongu, a ga je ta na mah podrl s strupeno puščico. Kulonga si je odrezal kos mesa, zakuril ogenj in se najedel.

Tarzan je sledil vsaki njegovi kretnji. Ko je krenil Kulonga naprej, se je Tarzan spustil na tla in si odrezal nekaj kosov mesa. Spekel jih ni, kajti uporaba ognja mu je bila neznana.

Ta čas, ko si je Tarzan brisal mastne prste ob gole noge, je v daljnem Londonu Tarzanov stric vrnil kuharju zarebrnice, ker so bile premalo pečene, in si obrisal roke v snežnobeli damastni prtič.

Ves dan je Tarzan sledil Kulongu. Ta nov čudovit način ubijanja je Tarzana zelo zanimal. Sklenil je, da se ga nauči. Tisto noč je prebil Kulonga na mogočnem drevesu, nad njim pa je čepel Tarzan.

Ko se je Kulonga zbudil, ni bilo njegovega loka in puščice nikjer! Razen noža ni imel sedaj ničesar. Edino upanje je bilo v tem, da se hitro vrne domov. Naglo je krenil nazaj. Tarzan mu je mirno sledil.

Hotel je videti, kam gre, in ga šele potem ubiti. Ko je bil Kulonga na kraju džungle, je prižvižgala z višine vrh. Zanka se je zadrgnila okrog vratu. Tarzan je urno potegnil svojo žrtev.

Kot pajek se je Tarzan spustil po vrvi do svoje žrtve in ji zasalil nož v srce. Kala je bila masčevana! Natanko si je ogledal črnca. Pobral mu je ves peresni nakit, obročke in se z vsem okrasil.

Tarzana je mučila huda lakota. Tu je bilo meso; šega džungle mu je dovoljevala, da se ga naje. Tedaj mu je čudna misel šinila v glavo. Prej se ni obotavljal jesti svojih plenov. Ali sme človek jesti človeka?

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»To je pa moj buldog,« je pojasnil duhovnik, »in privezan je na dvorišču. Nikdar ne sme na to stran hiše.«

Nayland Smith je stopal brez cilja sem in tja po knjižnici. »Zal mi je, da moram dregati v vas, Mr. Eltham,« je rekel, »toda kakšno vrsto je bilo tisto svarilo, ki ste ga omenili, in od koga je prispelo?«

Eltham se je precej časa obotavljal. »V svojih nekdanjih prizadevanjih sem imel precej nesreče,« je slednjič odgovoril, »da se zavedam, da me boste grajali, ako vam povem, da se pečam z mislijo, nemudoma se vrniti v Ho-Nan.«

Smith se je zasukal, kot da bi ga sprožila vzmet. »Torej se vračate v Nan-Yang?« je zakričal. »Zdaj razumem! Zakaj mi niste tega že prej povedali? Saj to je ključ, ki sem ga zaman iskal. Ali izvirajo vaše neprijetnosti od časa, ko ste se odločili za povratek?«

»Da, tako je,« je ponižno pritrdil duhovnik.

»In ali je vaše svarilo prišlo iz Kitajske?«

»Da.«

»Od kakega Kitajca?«

»Od mandarina Yen-Sun-Yata.«

»Yen-Sun-Yat! Ti moj Bog! Ta vas je posvaril, da opustite svoj poset? In vi zametujete njegov nasvet? Poslušajte me!« Smith je bil zdaj ves vznemirjen, oči so mu sijale, njegova vitka postava je bila nenadno čudno napeta in prožna. »Mandarin Yen-Sun-Yat je eden izmed Sedmorice!«

»Ne razumem vas, Mr. Smith.«

»Že mogoče. Današnja Kitajska ni ona, kakršna je bila v letu 1898. Zdaj je ogromen tajni stroj in Ho-Nan je eno od njegovih najvažnejših koles! Toda ako je ta dostojanstvenik, kakor jaz razumem, vaš prijatelj, verjemite mi, da vam je rešil življenje! Da niste imeli tega prijatelja na Kitajskem, bi bili zdaj že mrtev mož! Cenjeni sir, vi morate njegov nasvet sprejeti!«

Tedaj se je prvokrat, odkar sem spoznal prečastitega J. D. Elthama, pokazal v njem »Zupnik Dan'.« »Ne, sir!« je odvrnil duhovnik s presenetljivo spremenjenim glasom. »Pozvan sem v Nan-Yang. Le Eden je, ki me lahko odvrne od potovanja.« Zmes globoke duhovne častitljivosti in srdite divjosti v njegovem glasu je bilo nekaj, čemu se nisem slisal podobnega.

»Potem je le Eden tisti, ki vas lahko štiti,« je zakričal Smith, »zakaj, pri Bogu, noben človek tega ne more storiti! Vaša navzočnost v Ho-Nanu ne more roditi nič dobrega, pač pa zlo. Vaše izkušnje v letu 1900 so še najbrž sveže v vašem spominu.«

»To so trde besede, Mr. Smith.«

»Panoga misijonarstva, ki se ji z vneto posvečate, škoduje med-

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 22. V članku »Prehrana v Zapadni Evropi« v zadnji številki N. L. govorite o »kalorijah«. Kaj so kalorije in koliko jih ima naša običajna hrana?

Odgovor. Kalorija je enota za toploto, kot je meter za dolžino, kg za težo, liter za prostornino. Razlikujemo veliko Kalorijo, ki jo pišemo z velikim »K«, in malo kalorijo z malim »k«. Velika Kalorija predstavlja količino toplote, ki je potrebna, da se segreje liter vode za 1°C. Pri hrani navadno ne govorimo, koliko kalorij vsebuje, temveč koliko beljakovin, koliko sladkorja ali škrobovine (to so ogljikovi hidrati) in koliko maščobe. Če zgori 1 g beljakovin, dobimo 4,3 Kalorije; iz enega grama sladkorja 4,1 in iz 1 grama toščice 9,3 Kalorije. Če vemo, koliko beljakovin, sladkorja in toščice vsebuje neka hrana, lahko izračunamo, koliko kalorij vsebuje. Od naših navadnih hranil vsebuje 100 gramov olja (navadno in ribje) 930 Kal., svinjske masti 885 Kal., masla 762 Kal., pšenične moke 350 Kal., riža ali graha 330 Kal., krompirja 80 Kal., svežega mleka 67 Kal. — Če kje citamo ali slišimo o kalorijah, mislimo vedno na velike kalorije, kljub temu, da pišemo z malo začetnico.

LETEČI KROŽNIKI

Sinček: »Slišal sem o letelih krožnikih. Povej mi, oče, kaj je to!«

Oče: »Tega ti ne morem še pojasniti. Kaj so leteli krožniki boš razumel, ko se poročiš.«

RADIO TRST II

Nedelja, 12. septembra ob 8.45: Kmetijska oddaja, 9.30: Vera in naš čas, 13.00: Glasba po željah, 1.00: Moški zbor s Proseka-Kontovela, 18.40: Mandolinski sekstet Sv. Just, 21.00: Beethoven: FIDELIO, opera v 2 dej.

Ponedeljek, 13. sept. ob 13.00: Jugoslovanski motivi, 19.00: Mamica pripoveduje, 20.45: Dvořakovi slovanski plesi, 21.15: Koncert sopranistke Patik-Smerkoljeve, 22.45: Chopinove fantazije in etude, Torek, 14. septembra ob 13.00: Glasba po željah, 14.00: Dalmatinski motivi, 18.40: Koncert baritonista Marjana Kosa, 21.00: Radijski cder — Noel Coward: MILORD SE POROCI, veseloigra v 3 dejanjih.

Sreda, 15. septembra ob 19.00: Zdravniški vedež, 20.05: Matetič-Ronjgov: Roženice, 21.00: Aktualnosti, 22.00: Književnost in umetnost, 22.15: Koncert violinistke Nade Jevdjenjč-Brandlove.

Četrtek, 16. septembra ob 14.00: Vaški kvintet, 19.00: Mamičina povestica, 20.05: Vokalni tercet, 21.00: Dramatizirana zgodba, 22.30: Liszt: Madžarska fantazija.

Petek, 17. septembra ob 13.00: Glasba po željah, 14.00: Slovenski motivi, 18.20: Prokofjev: Balet iz Trnjulčice, 21.00: Tržaški kulturni razgledi, 21.20: Koncert sopranistke Ondine Otte, 22.00: Književnost in umetnost, 22.15: Iz angleških koncertnih dvoran.

Sobota, 18. septembra ob 13.30: Slovenski motivi, 16.00: Oddaja za najmlajše, 18.20: Chopin: Balada št. 4, 19.00: Pogovor z ženo, 20.05: Zbor slovenske filharmonije, 21.20: Dvořakovi slovanski plesi, 22.30: Čajkovski: Italijanski Capriccio.

MALI OGLASI

V NAJEM VZAMEM kmetijo ali kmečko hišo z vrtno v coni A STO. Ponudbe na upravo lista pod značko »Kmetija«.

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. septembra, petek: Nikolaj — Rakita
11. septembra, sobota: Pulherija — Milan
12. septembra, nedelja: Ime Marijino — Večedrag
13. septembra, ponedeljek: Francišek K. — Zremil
14. septembra, torek: Notburga — Znanoslav
15. septembra, sreda: Marija 7 žal. — Svogoj
16. septembra, četrtek: Ljudmila — Sodimir

VALUTA — TUJI DENAR

Dne 8. septembra si dal oz. dobil za:	
ameriški dolar	624—626 lir
avstrijski šiling	23,25—24,25 lir
100 dinarjev	106—112 lir
100 franc. frankov	165—168 lir
funt sterling	1690—1720 lir
pesos	20—22 lir
švicarski frank	145,75—146,25 lir
z'ato	712—714 lir

JUG

ZA TRŽASKO OZEMLJE

SLAVNOSTNA OTVORITEV DESETE SEZONE

V soboto, 11. sept. 1954 ob 20.30 uri
V AVDITORIJU V TRSTU

premiera

KRAJNSKI KOMEDIJANTI

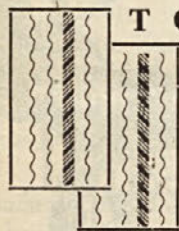
Ena komedia v treh aktih
katera Linhart
inu

»Županovo Micko« tiče
od BRATKA KREFTA

Režiser: Jože Babič; Lektor: Jože Tiran;
Scena: inž. Viktor Molka; Kostumi Mija Jarčeva

Glasbeno spremljavo DIMITRIJA ZEBRETA
izvaja prof. KAREL BOŠTJANCIC

V nedeljo, 12. sept. 1954 ob 16. in 20.30 uri
ponovitev

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS - TEL. ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

narodnemu miru. Ta hip je Ho-Nan sod smodnika, vi pa bi bili prižgana vžigalica. Jaz nikakor nečem biti nikomur ovira, da bi vršili, kar ima za svojo dolžnost, odločno pa vztrajam na tem, da opustite obisk v notranjost Kitajske.«

»Vi vztrajate na tem, Mr. Smith?«

»Kot vaš gost obžalujem, da vas moram spomniti, da imam oblast, vas s silo zadržati.«

Denby je neugodno zmigotal z rokami. Pogovor je postajal čimdalje bolj zaostren in ozračje v knjižnici je bilo polno usodnih, bližajočih se viharjev. — Nastal je kratek premor.

»To je tisto, česar sem se bal in kar sem pričakoval.« je dejal duhovnik. »To je bil tudi razlog, da nisem iskal pomoči oblastva.«

»Strašilo 'Rumena nevarnost',« je rekel Smith, »se danes uresničuje pred očmi zapadnega sveta.«

»Rumena nevarnost!«

»Vi se rogate, sir, in isto počnejo drugi. Mi sprejemamo ponujeno desnico v znak prijateljstva, ne da bi vprašali, da li levica ne skriva noža! Svetovni mir je na tehnici, Mr. Eltham. Vi se pa ne zavedno ukvarjate s strašnimi posledicami.«

Eltham je globoko vzdihnil in zaril roke v žepe. »Vi ste kruti odkritosrečni, Mr. Smith,« je dejal, »toda prav zato mi ugajate. Presodil bom svoj položaj ponovno in se jutri o tej zadevi še enkrat z vami porazgovoril.«

Tako je torej šla vihra mimo nas. Vendar pa nisem nikoli bolj ko v tistem trenutku občutil nekega morečega občutka neznanske nevarnosti — neke neznane zle sile ... Ozračje v Redmoatu je bilo

nasičeno z orientalsko slo, ki je prepojila ozračje kakor kak zlovešč vonj. In tedajci je presekal tišino presunljiv krik — krik ženske v najgrozotnejšem strahu.

»Moj Bog, Greba!« je šepnil Eltham.

STVAR V GRMIČEVJU

V kakem redu smo zdrveli dol v sprejemno sobo, se ne morem domisliti. Vem pa, da sem prvi skočil čez prag in si ogledal Miss Elthamovo, ki je ležala na tleh v prostoru med francoskimi okni.

Okna so bila zaprta in zapahnjena, ona pa je ležala s stegnjenimi rokami v predelu, ki so ga mejila okna. Sklonil sem se čez njo. Nayland Smith je bil ob mojem komolcu.

»Pojd po mojo torbo,« sem velel. »Onesvestila se je, nič hudega ni.«

Njen oče je bled in s plašnimi očmi potihno stopal sem in tja in nerazumljivo mrmral; toda uspelo mi je pomiriti ga. Njegova hvala je bila slovesna, ko sem dal dekletu preprosto okrepitev, na kar se je osvestilo in drhte odprlo oči. Takrat nisem hotel dovoliti nikakega pozvedovanja, pa se je hčerka, oprta na očeta, umaknila v sobo.

Minilo je kakih petnajst minut, ko je poslala pome. Sel sem s sobarico v osmerokotno sobo, in Greba Eltham je stala pred menoj; sij sveče ji je božal mehke poteze na licu in se blestel v gostih pramenih njenih rjavih las.

Ko mi je odgovorila na prvo vprašanje, se je v precejšnji zmedenosti obotavljala.

(Nadaljevanje prihodnjich)